

tussen drie instanties: de vakcentrales, de centrales van werkgevers en de overheid. De eerste twee waren bij de bevrijding naar voren getreden met de tijdens de bezetting voorbereide Stichting van de Arbeid. Was men het binnen het bestuur van die Stichting eens geworden over de te treffen voorzieningen, dan werd het resultaat van het overleg aan de regering voorgelegd – zij liet zich van '50 af adviseren door een nieuw lichaam: de Sociaal-Economische Raad, welks leden door de vakcentrales, de centrales van werkgevers en door de overheid ('de Kroonleden') waren benoemd.

In deze constellatie werd, dat is duidelijk, de vakbeweging als het ware ingekapseld in het politiek-economische bestel. Binnen dat bestel wist zij veel te bereiken, telkens wanneer de algemene economische toestand loonsverhoging of andere sociale verbeteringen toestond. De voornaamste beslissingen werden evenwel steeds aan de top genomen – er bleef voor de aparte vakbonden, laat staan voor hun afdelingen, maar weinig speelruimte en de strijdbaarheid van de leden werd vaak afgeremd door de leiding die er veel waarde aan hechtte dat Nederland geen schade zou toebrengen aan zijn beeld van een land waar opvallend weinig werd gestaakt. Door de vakbonden ondersteunde stakingen waren schaars, het aantal 'wilde', d.w.z. niet ondersteunde stakingen nam toe in de jaren '70. Aan het einde van die jaren ging de snel om zich heen grijpende werkloosheid als een nieuwe rem op de stakingsbereidheid werken.

★

De al genoemde Sociaal-Economische Raad was mede gedacht als toporgaan van een nieuwe organisatie van het economische leven waarin produkt- en bedrijfsschappen een belangrijke rol zouden spelen.

Na de Eerste Wereldoorlog hadden de Sociaal-Democratische Arbeiderspartij, de SDAP (voorloopster van de Partij van de Arbeid), en het met haar verbonden Nederlands Verbond van Vakverenigingen, het NVV, aangedrongen op vèrgaande socialisaties, op zijn minst op reële medezeggenschap van de arbeiders in de leiding van de bedrijven, maar de Bedrijfsradenwet van '33 had slechts de mogelijkheid geopend om per branche bedrijfsraden in te stellen die een louter adviserende bevoegdheid hadden. In '39 bestonden er vijftien van die raden, de belangrijkste in het bouwbedrijf. Na de bevrijding legde het kabinet-Schermerhorn een voorontwerp voor een wet op de publiekrechtelijke bedrijfsorgani-